

Kůň v tahu s postrojem.

Ve výcvikovém období poločety a i baterie připadá velitelům spřežení důležitá a nesnadná úloha: přizpůsobit tažné postroje v šestispřeží. Tato práce vyžaduje nejenom znalosti předpisů, ale, hlavně, zkušenosti a dobrého postřehu. V mobilisaci, kdy se počet koní v baterii zdvojnásobí, mají býti přizpůsobeny postroje nově zařazených koní v krátké poměrně době a tu, myslím, že je nutné, aby i mladí déle sloužící poddůstojníci byli po té stránce cvičeni, aby byli při tom dobrými pomocníky.

Postroj ať tažný nebo jezdecký má umožniti, aby koně v tahu bylo využito co do pracovního výkonu, co do rychlosti a vytrvalosti. Tlačí-li nás bota, neujdeme daleko, nepůjdeme rychle a nevydržíme dlouho pochodovati; stejně bude i s koněm, má-li špatně přizpůsobený a bolest působící chomout. Postroj musí táhnoucímu koni umožnit, aby se mohl svou přední částí těla o něj opřít, aby svou tažnou silou, podporovanou vahou vlastního těla, mohl břemeno vléci. Kůň břemeno vleče a někdy pomáhá i brzditi. Proto musí býti postroj účelně zařízen na tah břemene i na brzdění, neboť jak ze zkušenosti víme, samy brzdy u kol nestačí.

Zařízení k tahu (vleku) se skládá u postrojů v šestispřeží z chomoutu, bočnic a postranků. Zadržná zařízení z náojního řemene a opěrného řemene s nákřížníkem.

Chomoutový postroj je tak sestaven, že skýtá nejvýhodnější spojení koně s břemenem, zatěžuje dostatečně předeek koně, nesvívá hrudník jako postroj poprsní a kůň má možnost opřít se na tělo chomoutu co největší plochou svalstva na lopatkách a tak využití svých sil v největší míře.

Volba postroje se řídí nejenom druhem vlečeného břemene, ale též tvárností terénu (rovina nebo pahorkatina) a konečně i vžitým zvykem. V rovinatých krajích se užívá více poprsního postroje. Poprsní postroj je lacinější a lze ho použítí výhodně tam, kde se koně v zápřeží často mění. Tolik všeobecně o postrojích.

Abychom vyhověli požadavku největšího pracovního výkonu a využili co nejvýhodněji sil koní, musíme šestispřeží pečlivě sestavití podle temperamentu, tělesných vlastností, stáří a velikosti koní. Při sestavování šestispřeží řídíme se všeobecně těmito praktickými pokyny.

Příojný pár: koně se silnou svalnatou zádí s bezvadnými, neopotřebovanými předními nohama, aby byli v obrazech a při jízdě s kopce schopni pracovatí samostatně.

Přední pár: koně největší, chodivé, spolehlivé, nebojácné. Tento pár vede celé šestispřeží a vykonává v obrazech nejdelsí cestu, proto je nutné, aby byl lehce řiditelný, spolehlivý v tahu a neopotřebovaný.

Střední pár: mohou býti koně menší, mladší klisny (neboť jdou dobře za koňmi) a také slabší než přední a příojné koně.

Oba koně v páru ať jsou stejné letory, stejné výšky a podobných tvarů. Jako koně sedlové volme koně s dobrým nosným hřbetem, s jistým chodem a koně zdoluhavější (línější), neboť ty jezdec ze sedla lépe ovládá a lépe pobízí. Temperamentní koně zapřáhneme jako koně náruční do středního nebo předního páru. Mladé koně zařadíme nejlépe do středního páru, aby se mohli zaučítí a šetřítí. Nejstarší koně, ale zachovalé, nejlépe vycvičené, zařadíme k oji.

Koně zlé, kopavé zapřáhneme k oji; zde se uklidní a poznají, že u oje jejich zlozvyky nepomohou, naopak si jimi způsobují sami bolest.

Máme-li šestispřeží sestaveno, přizpůsobíme postroje nejprve v stáji, pak v tahu na rovině, do mírného kopce a konečně v tahu přes překážky a do prudkých kopců.

Aby koně stejnoměrně tahali, je zapotřebí, aby oba postranky byly přesně stejně dlouhé. Nestejnou délkou postranků vzniká nestejnoměrný tlak na tělo chomoutu a tím otlaky.

Délka postranků u předních koní, měřená se zápřežnou osmou a zápřežným roubíkem, činí 2'7 m; pro střední a příojní koně je délka zapleteného postranku v bočnici se zápřežnou osmou a roubíkem 2'4 m. Délka zápřežného postranku středních koní se zápřežnou osmou a se zápřežným roubíkem činí 2'65 m.

Jsou-li postranky nové, je třeba alespoň jednou za měsíc délky přezkoušet, u postranků starších alespoň jednou za čtvrt roku, aby délka přesně odpovídala — jinak vzniknou otlaky; před závěrečnými cvičeními a ostrou střelbou doporučují přezkoušení délky postranků každoročně.

Chomout je co do přizpůsobení nejchoulostivější část, neboť leží koni přímo na těle a na chomout působí prostřednictvím postranků tažná síla v bodu tahu.

Chomout musí ležeti koni na plecích tak, aby mu v tahu nepřekážel, naopak, aby mu tažení břemene usnadnil. Pozorujeme-li koně v pohybu,

vidíme, že některá místa předku i zadku jsou skoro v klidu a jiná se pohybují.

Na předku je takovým pohyblivým místem ramenní kloub, t. j. spojení lopatky s ramenem koně, které třeba ochránit před přiléháním těla chomoutu, aby nenastaly odřenyiny a otlaky, které by učinily koně práce neschopným.

Chomout nesmí tlačiti ani na hrtan, aby neztěžoval v tahu dýchání, a nesmí tlačiti na kohoutek, aby nedřel svalstvo na výčnělcích páteře. Chomout má přiléhati jen na necelé horní $\frac{2}{3}$ lopatky na přední straně, bližší ke krku koně, nikdy ne na dolejší třetině. Mezi kohoutkem a chomoutem musí býti prostor pro vložení tří prstů a mezi plecí vpředu a chomoutem na plochou ruku, měřeno za pohybu, když je kůň v tahu.

Chomout musí přiléhati od bodu tahu (ten leží prakticky na horním konci dolní třetiny lopatky) v celé střední třetině lopatky a odtud asi do první poloviny horní třetiny lopatky směrem ke kohoutku; ten však zůstane volný.

Tělo chomoutu je tak přizpůsobeno, že jeho nejširší část patří na bod tahu a nejužší nad bod tahu.

Přiléhá-li chomout měkkým tělem chomoutu v bodě tahu, opírá se po stranách krku a vpředu na prsou nad ohbím ramenního kloubu břemeno o lopatky ležící proti žebrům a tím také nepřímě o páteř táhnoucího koně, aniž ruší pohyb předních okončetin nebo znesnadňuje koni dýchání.

Je známo, že nemáme-li správně veliký chomout, volíme raději chomout menší než větší, protože větší chomout spíše koně otlací než chomout menší; ovšem nesmí překážeti táhnoucímu koni v dýchání.

Zásadou při přizpůsobování chomoutu je tedy, aby byla jeho poloha na krku a na lopatce taková, aby nerušila lopatku v pohybu, netiskla dychadla a nedřela v záseku nebo na kohoutku svalstvo výčnělku páteře.

Chomout jest spojen s břemenem tažným okem, bočnicí a postrankem. Zkusmo prakticky bylo zjištěno, že při úhlu tahu 11° je kůň dělostřelecký lehký i těžký schopen nejlepšího výkonu jak v zabrání, tak i v trvalém tahu nebo vleku.

Úhel tahu je sklon bočnice - postranku (zavěšeného v bodě tahu) k jízdni dráze.

Úhel tahu musí být dodržován proto, aby byl predek koně na rovině tahu zatěžkán a kůň měl oporu v tahu. Pozorujeme-li, že se špička oje v tahu zvedá a vidíme-li větší úhel tahu u předních a středních koní, je linie tahu lomená. V praktickém použití jsou zapřaženy příojné koně pod úhlem asi 11° — střední a přední pod úhlem o něco menším, aby nebyla při zabrání zdvižena špička oje — neboť tím by se zvedly chomouty příojných koní, přitlačily by se na hrtan a ztížily tak jejich dýchání.

Abý bočnice v nerovném terénu nevystoupily na hřbet koně, jsou spojeny pod břichem podpinkou a se zápinkami sedla závěskami.

Délka podpinky má býti taková, aby nerušila při tahu do vrchu. Prakticky poznáme správnou délku podpinky, je-li v tahu pod břichem mezi podpinkou světlost asi na výšku pěsti. Lépe větší světlost než menší, ale pak u všech koní v šestispřeží stejnou, neb u předních nejdelší, u středních a příojných o něco kratší.

Opěrný řemen přiojňných koní má ležeti tak kolem zádě koně, aby v tahu nepřekážel a v zadržování s kopce co nejrychleji přilehl a zjednal koni oporu.

Prakticky poznáme správně přizpůsobený opěrný řemen, leží-li asi na 4 prsty (nebo normální píd') pod sedací kostí a můžeme-li v tahu vložit po obou stranách zádi plochou ruku nebo na jedné straně celou pěst.

Příliš nízko položený opěrný řemen ruší koně v chůzi a při zadržování v tahu olupuje ho o jistotu zadních nohou tím, že mu nohy přímo podráží.

Zadržný řemen patří k zádržnému zařízení. Délka zádržného řemene má být taková, aby kůň zapřažený v chomoutu mohl ustoupit od oje asi na půl kroku do stran.

Nákřížný řemen s nosnými řemeny udržuje v správné poloze bočnice a u přiojňných koní nákřížný řemen má prakticky ležet tak, aby se v mírném tahu mírně napjal a bočnice v závěsech uvolnil — mimo tah leží nenapjat na hřbetě koní. Nosné řemeny visí jednu píd' za kyčelním kloubem.

Délka vnějších otěží náručních koní má být prakticky taková, aby kůň mohl táhnouti krkem a při působení vnitřní otěže jezdce nebyla vtažena hlava koně vlevo. Při tahu do kopce nebo na rovině v hluboké půdě vypne obsluha na rozkaz dělovoda nebo vyššího velitele vnější vyuzďovací otěže, aby se mohli koně do chomoutu položit nerušeně.

Prakticky vyzkoušíme správnou délku vnějších otěží tak, že zapřáhneme náručního koně nebo celý pár do rozporek, které drží muži, a necháme koně klidně táhnout v kroku; jde-li kůň při zdržování v tahu vpřed a visí-li vnější otěž, možno ji zkrátiti tak, aby nebyl vnější koutek (pravý) vytahován vzhůru; zdráhá-li se kůň při zadržování jíti v tahu vpřed, máme důkaz, že je vnější vyuzďovací otěž krátká, a musíme ji prodloužit.

Probral jsem prakticky přizpůsobení postrojů v šestispřeží a zdůrazňuji, že přizpůsobení postrojů je nutné v zájmu výkonů našich tažných koní, je nutné i v zájmu pořádku a jednotnosti. Přizpůsobení postrojů může být správné, je-li provedeno v pohybu, v tahu, neboť na koni v klidu je samozřejmé a nemá praktického významu.

Ve válce je možné, že bude někdy nutno při změně kondice koní po námáhách použití vložek plstěných anebo kožených, aby se zabránilo otlakům a odřeninám.

Je na bíle dni, že k provedení dokonalého přizpůsobení je potřebí veliké trpělivosti, postřehu a ustavičného přemýšlení, jak pozměňovati, aby postroj účelně ležel, aniž se předepsané délky přikrojováním zkracují a p. Ten, kdo si dá záležeti v míru na této práci, má vyhráno pro okamžiky vážné a v míru sklídí pochvalu představených, že jeho koně nejsou pokryty lysinami a odřeninami v srsti. Postroje dobře přizpůsobené nepotřebují nášivek plstě, srnčí kůže a p., což v míru jistě nepřidá vojenským jednotkám vzhledu.
